

ВЛАДИМИР СТОЈАНЧЕВИЋ
Академик

**Милић Ф. Пејровић, Павле Стојковић, Душица Бојић,
ОСЛОБОЂЕЊЕ, НЕЗАВИСНОСТ
И УЈЕДИЊЕЊЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ,
Историјски музеј Србије, Београд 1999, стр. 281**

Да одмах истакнемо: једна необична али драгоцену и корисну књига. Конципирана као нека врста компендија, она садржи богату грађу из прошлости Србије и Црне Горе, још из њиховних заједничких тежњи да се постигну – историјски гледано – два основна циља: 1) ослобођење српског народа од туђинске владавине, пре свега турске управе, 2) уједињење две српске државе у једну националну државну заједницу, 3) сарадња са околним јужнословенским земљама и народима из – по могућности наведених мотива. Да се то постигне било је потребно, најпре, урадити две ствари: изградити национални програм и обезбедити материјална средства за његово испуњење и затим, деловати заједничким снагама да се на међународном плану осигура повољан положај не само спољној политици већ, нарочито, и да се олакша правни статус поробљеног српског народа – до 1912. у Турској, а у току Светског рата и на окупираним територијама Србије и Црне Горе. Обимна документација, уз потребне коментаре, изнета је у овој књизи, и читалац ће из ње лако стећи увид у историјат ове проблематике која је чинила срж њихове спољне политике, дипломатских напора, као и ратова у XIX и почетком XX века. У вези са овим потребно је истаћи да књига није тежила за посебним истраживањем нове документације, колико да – на основу досадашњих истраживања историографије донесе најпре, пробрану и битну грађу за познавање целокупне проблематике више од једновековног историјског процеса борбе и ратовања за национално

ослобођење целог српског народа, затим да истакне сметње које су томе процесу стајале на путу.

У конципирању књиге наглашен је прогресиван, у складу са основним идејама европске политичке поделе 1789. године а у нашој историји после 1804. године, ток којим се одвијала српска национална револуција, како на политичком тако и на социјалном и културном плану. Ратови Србије и Црне Горе у XIX и XX веку имали су ослободилачки карактер – што се из избора документације јасно уочава. Сврха књиге, као што се и из наслова види, била је да истакне све ове момен-те и као део европске историје да се реши тзв. Источно питање. Значај ове књиге огледа се и у томе што је напоре Црне Горе и Србије сагледавала и у ширем контексту (где је требало) управо ове европске ситуације у вези са историјским тенденцијама државне политике двеју српских држава, посебно и због њиховог цивилизацијског садржаја савремене европске политичке и друштвене стварности.

Велику вредност књиге чини њен илустративни део: обиље фотографија, историјских карата, затим факсимила оригиналних важних докумената, као и пописи – све то као изворна документација, или као успела реконструкција неких историјских важних ситуација. Ту је књига богатија у овој врсти ликовно-картографске документације, што јој даје карактер и оригиналност и веће читалачке атрактивности. Наша примедба, у овом делу књиге, била би та да су неки картографски прилози више „дизајнирани” него што је то потребно.

На крају да истакнемо следеће: Књига се истиче садржајношћу и концепцијом, па у неку руку представља посебан и оригиналан жанр у нашој историографији. Она се појавила у моменту када је, својом актуелном садржином, била управо јако потребна за шире кругове наше друштвене средине, не губећи ни у вредности доброг историјског дела. Посебно треба истаћи напор који је уложен, и да се из обиља историјског материјала извуче, и истакне, оно што је, као аргументација, било најпотребније за подлогу концепције ове књиге. Несумњиво, Историјском музеју Србије, посебно његовом директору г. Милићу Петровићу припада посебно признање за појаву ове књиге која има и шири друштвено-културни и национално-политички значај.